Ч. 66 (12.432). Львів, вівторок 25. березня 1930. Poczłowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло“, Львів. — Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. — Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 15·00 „ Піврічно 27·50 „ Річно 55·00 „ ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

У боротьбі за істнування.

(Від нашого римського кореспондента.)

Рим, 17. березня 1930.

Від часу до часу я отримую з Галичини і ріжних країн українського поселення листи з запитаннями: — „Як там у Вас в Італії? — Чи не можна булоб знайти там якої роботи?...“

Відповідаю всім: — Краще не пробуйте!

Італія нараховує тепер 500.000 безробітних — пів міліона! Звичайно це менше, ніж у Німеччині, чи в Англії, — але, принявши на увагу всі зусилля фашистівського уряду зменшити цю кількість безробітних при допомозі кольосальних витрат на ріжні громадські роботи (боніфікація землі, проведення нових і направа старих шляхів, археольогічні роскопи тощо), не можна не признати, що ця скількість безробітних є досить поважна. Правда, ми маємо тепер зимовий сезон, і скількість безробітних збільшена так званим сезоновим безробіттям, але з другого боку не треба забувати, що ми стоїмо тут лише перед офіційними цифрами, зареєстрованими по ріжних бюрах праці. А скільки безробітних по тих бюрах не записано! І то власне безробітних з інтелігентних професій...

Для тих чужинців, що хотіли би знайти роботу в Італії, зрештою абсолютна скількість не грає ролі: кожний може рахувати, що, в силу тих чи інших обставин, він міг би не попасти у цю масу безробітних і, розвинувши максімум енергії та повіривши щасливій долі, знайти десь гарне і тепле місце. На жаль, окрім енергії та сприяючої долі, в Італії треба також приймати на увагу ще й особливі психічно-політичні умовини. У своїй боротьбі за відстоювання національних прав і національного суверенного життя, італійці помітно хиляться до національної виключности.

Щодо робітників фізичної праці, то внаслідок останніх цьогорічних декретів, ніхто не має права брати до себе на роботу робітників, не записаних у бюрі праці, при чому і споміж записаних він обовязаний вибирати перш за все партійних фашистів. Тим, хто наважився би взяти когось на роботу, проминаючи бюро праці, загрожують великі грошеві кари. Ясно, що при такій постановці справи, ніхто з чужинців не має можливости рахувати на будь-яку фізичну роботу.

Щож до інтелігентних професій, то тут так само вступ до них надзвичайно утруднений синдикалістичним законодавством: лише той, хто записаний до альбому відповідної професії, може виконувати свою професію. Для того, щоби бути записаним до альбому професії, треба відповісти цілій низці умов, що не завжди є можливим і для італійця, а для чужинця вже цілком неможливим. Цікавим показчиком цього стану річей служить факт опублікування в таких впливових офіційних органах друку, як „Іль Пополо д'Італія“ та в „Трибуні“ листів від ріжних осіб, але цілком ідентичних формою й змістом, що домагаються закриття, або бодай сильного обмеження доступу до італійських часописів журналістів чужинців:

„Головні часописі Турину, один миланський, де-кілька римських та деякі з центрів, що вважаються за найбільше впливові органи італійської громадської думки, користуються увесь час послугами журналістів французьких, американських, німецьких та російських. Що думає з цього приводу фашизм. Чому допускається безкарно цю форму інтелектуальної кольонізації, що знижує Італію до рівня балканських держав, які не мають власної інтелігенції? Чому італійські видавці, носячи назву фашистів, звертаються тільки про переклади творів чужих літератур? Що робиться для піднесення італійської власної думки?

Чи можна допускати, щоби фашизм дозволяв усяким амеиканським, англійським та німецьким агенціям розчавлювати італійський журналізм своїм думпінгом?... Невжеж ніхто не розуміє, що цей чужинецький думпінг затримує внутрішній розвиток і поширення італійської думки та журналізму, який є примушений віддавати значні грошеві винагороди чужинецьким письменникам, залишаючи своїх письменників, журналістів та мистців у біді та злиднях?...“

Примітка „Трибуни“ визнає повну рацію всім цим реторичним питанням, з котрих я навів лише наймаркантніші, — вона робить виняток лише для перекладів, що, переведені з певним вибором, можуть принести користь піднесенню власної італійської культури. Але у всьому іншому признає повну рацію. „Іль Пополо д'Італія“ Арнальда Мусоліні так само.

„Трибуна“ підкреслює, що фашистівська влада мусить постаратися про очищення італійських часописів від чужинецьких елементів, і то власне не так з огляду на мотиви моральні й політичні („Вони поширюють серед наших читачів смак, мораль і концепцію життя, нам абсолютно чужі, — більше того цілком антагоністичні фундаментальним концепціям італійської цивілізації“...), як особливо з огляду на мотиви економічні:

„Справа у послугах, що коштують силу грошей, яких ми, здається, ніяк не можемо викидати через вікно, і яких в усякому разі не є забагато для наших власних журналістів. Ніхто не відкриває Америки, підносячи питання про економічну кризу, і про безробіття на полі італійської журналістики. Отже чи можемо ми власне тепер віддавати кудись на сторону наші гроші, що нам самим так необхідні?!... Ми не кажемо тут про ізоляцію від загального розвитку людської думки і світової цивілізації — що було би у великій мірі небезпечним, — але мусимо боротися проти чужинецького думпінгу, що загрожує нас затопити“... Якже боротися з цим злом“? Повинноб вистарчити з боку журналістів, видавців та редакцій у фашистівській Італії почуття відповідальности перед нацією... Але це почуття очевидячки й „фактично“, як каже „Трибуна“ не вистарчає. Отже — „Provideant Consules“.

Але ми зі свого боку теж запитаємо: Чи дійсно така ізоляція є корисною? І чи фактично не стоїмо ми тут саме перед виразом переваги чисто клясових, чи — ще вужче — станових інтересів над інтересами національними, що потребують якнайбільше інтенсивного і широкого обміну ідей, в їх найбільше ріжноманітному освітленні, а не замкнення у вузьких межах національної чи державної виключности. Італійці завжди замало цікавилися чужим інтелектуальним і соціяльним життям, і в цьому відношенні вони находяться в антиподах з англьосаксами і в одній лінії з нами! Як видно, вони й далі хочуть залишатися на тій самій лінії. Їх повна воля! Тільки ми — з досвіду! — могли би їм сказати, що ця наша лінія веде лише до провінціоналізму і до хуторянства, але ніяк не до імперії...

Евг. Онацький.

Великі госп. здобутки чи маленькі політичні омани?

(Від нашого кореспондента.)

Варшава, 22. березня 1930.

Пятилітна митна війна між двома державами-сусідами, це будь-що-будь подія в історії міжнародніх економічних звязків така рідка і така дивна, що вона цілком природно мусіла за той довгий час зродити вже цілу літературу. Ця література виявила рішучих противників швидкого господарського замирення з Німеччиною (або вірніше кажучи — приклонників продовжування митної війни), рішучих противників „воєнного стану“ і — людей здержливих, оцінюючих факт митної війни, її практ. користей і лих та наслідків припинення її — надзвичайно обережно. Почнімо від цих останніх, найбільше — так сказати — зрівноважених критиків.

Ось перед нами книжка, яка появилася перед несповна місяцем, себто безпосередньо перед заключенням торговельного договору з дня 17. ц. м., книжка, яка для нас, українців, особливо цікава, бо її автором — наш земляк, колишній радник посольства УНР у Варшаві, а нині директор Статистичного Відділу „Левятана“, високо найповажнішими польськими державними економічними установами цінений статистик-економіст, Борис Ржепецький. Книжка зветься „Польсько-німецький господарський конфлікт“*) і проблему цю розглядає виключно на основі статистичних виказок, уміло систематизованих та фахово проаналізованих. Спираючись на такому, найбільш обєктивному й хемічно випраному від усяких політичних тенденцій матеріялі, розглянувши при цьому ретроспективно довгу історію польсько-німецьких торговельних переговорів та зілюстувавши свої виводи про зріст чи упадок усіх найважніших галузей польського промислу, про торгівлю кольоніяльним крамом, про вплив митної війни на польську закордонну торгівлю, на розбудову портів, на уніфікацію польського господарського життя, — зілюструвавши все те десятками показних таблиць і начерків, автор доходить до такого скромного й обережного висновку: „Не пробуємо ще відповідати на питання, хто у цій війні побідив... Не думаємо робити білянсу втрат і зисків митної війни; це робить само життя всупереч воєнним гаслам і методам. Адже не зважаючи на митну війну, відбувалася виміна краму поміж Польщею і Німеччиною, який підлягав заборонам імпорту. У звязку з інвестиційним рухом, визначно зріс імпорт з Німеччини до Польщі машин та інсталяційного приладдя, як також значно зріс експорт з Польщі до Німеччини харчевих продуктів. Господарське життя обох країв шукає у природному своєму розвитку форм всесторонньої господарської співпраці“. Але, не зважаючи на цю стриманість та обережність у висловлюванні прогноз на будуче, при всіх недосказах відчувається деякий острах автора, чи поворот до нормальних торговельних взаємин поміж Польщею і Німеччиною не пошкодить тим користям, які добула Польща саме завдяки анормальному станові торгов. війни. Ясна річ, ніякий поважний економіст не може бути приклонником такої аномалії, як драконські митні ставки та заборони, знаючи, що економіка не належить до часових, перехідних явищ, лише є нероздільною частиною суспільного життя. Тому й п. Ржепецький не негує потреби повороту до сяк-так нормальних умов торговельних звязків поміж Польщею і Німеччиною, в яких єдино могла би послідувати кристалізація і стабілізація господарського життя у Польщі. Річ лише у формі тих умов та моменті, в якому до них завертається. Про це все п. Ржепецький покищо дискретно мовчить.

Явним песимістом є Андрій Вежбіцький, великий польський промисловець. У недавно оголошеному інтервю він лякається, чи на заключеному договорі не виграє більше — Німеччина від Польщі. Зате явним і правдивим ентузіястом є відомий польський економіст Фердинанд Цвайґ. Правда, він ставить в обовязок державі (господарським ресортам влади) а також промисловим, хліборобським та фінансовим орґанізаціям і підприємствам вісім кардинальних вимоґ, як передумов успіху „торговельного мира“ для Польщі: 1) реформу податкових тягарів, 2) проторговельного „наставлення“ господарської політики, 3) раціоналізації і модернізації польського проми-

*) B. Rzepecki: Zatarg gospodarczy polsko-niemiecki, Warszawa 1930. Skład główny w księgarni F. Hoesicka. 4°, стор. 195

слу, 4) організації і полегшення кредиту, 5) ліквідації приватних і напів публічних монополій, 6) ліквідації заборонюючої і контингентової політики, 7) переходу з оборони перед імпортом на експанзію здорового експорту і 8) реформи державної адміністрації і комерціалізації державних підприємств. Однак не чекаючи на вдійснення усіх тих „скромних" побажань і не вважаючи на признання, що заключений договір є „малий", „вузький", (контингентовий) і „короткий" (короткоречинцевий), автор ростаки сподіється із нього величезних користей: не лише пацифікації польсько-німецьких відносин, але й нормалізації відносин у цілій центральній Европі. Ставлячи цю тезу, автор не криється, що придає заключеній умові більше політичне ніж господарське значіння. Іншими словами, що нинішній господарський „мир" поміж Польщею і Німеччиною є подиктований не так господарськими, як політичними мотивами.

Що це так — ми з тим погодимося. Але чи з цього дійсно виникнуть для Польщі більші користи, як наслідки політичного експерименту, ніж школи, як наслідки нового суто-економічного потрясення — то це щонайменше є питання дискусійне!

І. Кедрин.

За право до життя.

(Промова сенатора М. Галушинського на пленумі сенату при розправі над бюджетом міністерства освіти дня 12. березня 1930 р.)

(Продовження.)

Саме під руками маю знов один доказ нетакту з цієї ділянки. Вже від 2-х літ стануди ми на тому, що цивільній адміністрації не вільно втручуватися у справи, які стоять у звязку із шкільною молодю. Ні воєвідство, ні старосто не мають притягати шкільної молоді до участи в державних святах, а тимменше в національних польських. Є це річ кураторії, або міністерства освіти як шкільної влади. Тимчасом староство в Жовкві висилає розпорядок до української бурси в Жовкві і заряджує святкування 19. березня, як день іменин маршала Пілсудського, означує програму, а вкінці з повним нетактом зазначує, що управа бурси має це свято перевести тому, що бурса є урядово субвенціонована. Ми маємо свій погляд на марш. Пілсудського. Може навіть вам завидуємо його, як творця держави, не входячи в теперішні політичні умови польського життя, але таке поступовання староства нагадує мені слова, що впали вже сьогодні в часі дискусії про „негідне торгування іменем великої людини".

Не тільки державний бюджет розпоряджує сумами на культурно-освітні цілі. Велику пайку на ту ціль складають самоуряднї установи. Одна частина цих сум у виді додатків до податків іде виключно на польські цілі. На терені львівського, тернопільського, станиславівського, волинського і поліського воєвідств біля 8 мілїонів складають селянські самоурядування на потреби шкільництва. Вже ця сума дає нам повне право домагатися, щоби шкільництво на тих територіях відповідало потребам українського населення.

Другий рід допомоги самоурядувань на культуральні цілі — це право субвенціонування установ. Сільським громадам наказується вкладати суми на чужі цілі, або зовсім байдужі для даної громади і населення, а завзято скреслюється позиції, призначені на українські цілі. Сьогодні у Львові і Станиславові перейдуть через громадські ради деякі дрібні суми на добродійні українські цілі тільки тому, що воєвідство мусить рахуватися зі свідомістю членів міських самоуправ. Зате у відношенні до сільських самоуправ поступають безпардонно і таким робом підтинають у корінї матеріяльну основу українських установ, чим причиняються свідомо до обнижування культурного рівня народу.

Навіть добровільна жертвенність находить такі обмеження зі сторони влади, що й цей рід допомоги тратить для нас своє значіння. Не тільки трудно отримати дозвіл на збірку, але переважно дістається його в останньому моменті перед речинцем збірки. І заки збірщики постараються про всілякі особисті виказп, про підписи старость на збіркових лістах, минає вже багато часу з дозволеного речинця. Часто трапляються випадки, що староства, не зважаючи на дозвіл воєвідства, забороняють переведення збірки на своїй території. Також державна поліція конфіскує часто збірки, призначені на цілі Товариства „Рідна Школа", на українських інвалідів, або на інші культурно-освітні чи добродійні цілі.

Додаймо цей момент відмови й заказу матеріяльної підтримки до всіх попередніх мною зясованих моментів, у яких розвивається наше культурно-освітнє життя, а побачимо, що нищення української культурної творчости, приневолювання цілого народу до пасивного консумування чужих культурних цінностей, прибирає всі риси роздуманого й доцільного поступовання.

Ще кілька слів мушу присвятити справі фізичного виховання українського населення. До піднесених досі в ріжних наших промовах як на комісіях, так і в повному соймі й сенаті приходиться додати кілька моментів, що відносяться до життя пластових організацій в середніх школах. Пластова організація підпала під незвичайно гострі переслідування шкільної влади і державної поліції. Пластові організації середніх шкіл у Тернополі, Самборі, Бережанах і Стрию розвязані. Учнів, котрі належали до Пласту, не тільки усувається зі школи, але віддається їх судовому доходженню наче злочинців. І хоч після переведеного слідства, а навіть судової розправи учні звільнені від вини і кари, то проте дальше їх ходження до школи натрапляє на великі труднощі, які ставить шкільна влада. Такий характеристичний випадок маємо до занотування в Самборі. Судове слідство виказало навіть деякого роду провокаційне поступовання управи школи. Всеж таки учні після судової розправи увільнені. Управа гімназії приняла всіх, зате управа учительської семинарії не приймає учнів до школи. Тому на цьому місці звертаюся до п. міністра, аби зарядив усе, щоб учні були приняті до школи. До такого ставлення справи приневолюють мене слова п. міністра, які він висказав в одній своїй промові, щоб на „вихованків не дивитися крізь густу сітку правил і параграфів, але оцінювати їх здоровим розумом і батьківським серцем. Ми замісць цих прикмет ставимо особливий шкільний кодекс і на основі кодексу проганяємо учнів зі школи й ломимо їм життя. А проте наше сумління спокійне, бо поступаємо на основі права". Якою далекою від цих слів є та страшна дійсність, що її переживає українська шкільна молодь!

(Продовження буде.)

Боротьба з релігією на Рад. Україні.

З Харкова повідомляють, що радвлада позамикавши безліч церков, залишила священиків без праці й хліба і тепер на вулицях Київа та Харкова й інших міст можна бачити десятки б. священиків, які жебрають, ходять обдерті, голодні і з дітьми живуть без даху над головою. Деякі священики терплять таку нужду, що порпаються в смітниках і вишукують шматки хліба, щоби не вмерти з голоду. Міліція має наказ арештувати жебраків і на днях арештовано разом зі жебраками 140 священиків.

В харківській окрузі закрито 2/3 всіх церков. „Безбожник" пише, що в осені в Ленінграді відкривається окремий університет для безбожників. Студенти дістануть державні стипендії.

Заворушення в Калькуті.

Підчас процесу проти бурмістра Сенгупта, індійські націоналісти протестували під будинком суду й обкидали поліцію камінням. Поліція обороняючись стріляла до товпи і поранила багато осіб, після чого націоналісти почали стріляти до поліції. Всіх ранених було понад 100 осіб.

ФРАНЧЕСКО ДАЛЬ АНГАРО.

Пошлюбна подорож.

(Продовження.)

Ми залишили її на чердаку корабля „Шарльмань" саму між чужими людьми, коли вперше опинилася на морі. Вона стала вдовою першого дня після вінчання задля такої примхи як забутий роман. Бачила, чи здавалося їй що бачить, як ген далеко її Джорджо махав хустиною; чула, чи здавалося їй, що чує, як він кричить за невблаганим пароплавом. Капітан, що оперся її благанням, прийшов і чемно потішав її, що муж певно поїде другим кораблем і що слідуючого дня рано певно побачаться в Ліворно, наскільки дозволить погода. Тимчасом нехай іде до своєї кабіни й нехай не сердиться даремно, бо це зробило би її надто вразливою на морську недугу; нема чого боятися, хоч не подобає, щоби подорож була такою спокійною; нехай положиться спати й тримається спокійно та кріпко.

Після тих слів капітана, що кого іншого налякали би, Клявдіна почула в собі відвагу й відповіла сердито й згорда, щоби забрався геть і не журився нею. Капітан подумав, що її невічливість є наслідком невдоволення, що вона така самотна, й не сказав більше ні слова, бо й не мав що більше сказати. Загорнувшись у плащ, Клявдіна вилізла на командний чердак, стала коло керманича й приглядалася, як хиталась магнетна стрілка.

Вона завдавала тому добрязі тисячі питань, на які він розсінно відповідав, хоч був неосвічений і дуже вважав на керму. Жінка хутко потішилася після припадку, що їй трапився, забула про роман Мерієта й погодилась з коротким вдовицтвом на одну ніч, бо могла її посвятити практичним студіям мореплавства. Лише нарікала, що море спокійне, що їхати у парі — занадто безпечно й накликала бурю!

Накликувана буря показалася слухняною на поклик відважної Клявдіни, а навіть доля приготовляла сильніші приємности для її уяви. Після двох годин спокійної плавби, почав віяти чимраз сильніший північний вітер, так, що пароплав зійшов зі свого напряму, бо вітер і хвилі відкинули його на повне море.

Подорожні, що передше проходжувалися по чердаку, зійшли в середину корабля, а Клявдіна, витревавши твердо доброї чверть години мусіла піти за їхнім приміром. Нечайно лице в неї поблідло, руки й ноги задеревіли, наче зняті зі суставів, і нове запоморочення йшло з жолудка до голови, а звідтіля до жолудка, мішаючи все в ньому і чимраз більше знесилюючи.

Клявдіна тепер пригадала собі розмову з Джорджом і дякувала Богу, що його не було: так лякалася догани; а їй видавалося прикрим оправдувати наглядно його передбачення. При помочі служачого зійшла до своєї каюти й кинулася як довга на ліжко та вже більше не думала ні про романи з пригодами на морі, ні про подібні річи. Драма дійсности вилічила її з таких фантазій.

Не беруся далі описувати її стану, бо мої читачі одні більше, другі менше певно на власній шкірі перенесли ту недугу, а хто її не перебув, нехай дякує Богу, бо це погана річ, головно, коли вперше хто її переходить.

Північний вітер тревав усю ніч і ослаб щойно над ранком. Але пароплав був уже дуже далеко від своєї мети; машина не могла опертися величезним і розбурханим хвилям; часто лише одно колесо порушало його та важко було ним кермувати. Тому, коли сонце привітало своїми першими проміннями блакитне плесо моря, голим оком не видно було ні Ліворна ні жадної іншої суші. Клявдіна не була останньою, що пробудилася з того запоморочення, яке було наслідком недуги; нашвидку привела до ладу одяг і волосся та вийшла на чердак.

Прегарна й величня картина. Це безкрає море, те небо, що відбивається в ньому наче в зеркалі, в горі лише сонце, що освічувало ту безконечність, внизу той крихкий корабель, наче ледво замітна точка, наче загублений атом між небом і морем!

Побачивши це, Клявдіна повернула назад до своєї сили, до своєї поезії; соромно їй стало, що дала себе в ночі так побороти, але потім дещо потішила себе, коли згадала, що й самого Наполеона море мучило щось чотири дні, як його відвозили на англійськім воєннім кораблі на острів св. Олени.

Тимчасом капітан зробив свої обчислення, керманич звернув керму на північний схід і сподівалися в пяти чи шести годинах доїхати до Тоскани. Вже низьке пасмо Апенінів почало показуватися на найдальшім кінчику обрію.

5. Нова перешкода.

Але тут не скінчилася ще та ціла історія. Не проїхали ще богато, коли на овиді появилася чорна точка і небавом по тонкій смузі диму, який підіймався зпосеред неї, пізнали, що це якийсь другий пароплав. Подумали зараз, що це мабуть „Дант", якого шалений буровій загнав тієї ночи ще дальше, як їх. Але капітан негайно, коли лише звернув туди свою люпу, пізнав, що це хибна гадка. Це був інший французький корабель, який кликав помочі знаками з верху щоглів і горматніми стрілами, що по причині великої віддалі ледви були чутні.

Клявдіна сподівалася, що це „Дант", і гадала стрінути на ньому мужа: так бажала вже з ним поєднатися й прохати вибачення за її примхи, що година здавалася їй віком. Колиж довідалася, що це взагалі не був „Дант", як думала, серце в неї стиснулося й вперше подумала про небезпеку, в яку міг попасти Джорджо з її приводу й подумала, що може без піддержки сильного духа (— а таким вона себе вважала —) пережив він неспокійну ніч. А тепер ще до того трапилася та нова перешкода й Бог зна, що з того вийде!

(Продовження буде.)

По тім боці Збруча.

(Лист із Борщева.)

В прикордонній більшовицькій сторожі, яку останніми часами дуже скріплено, що три тижні змінюють старшин і підстаршин. Причини тої зміни покищо невідомі. Також зміцнено прикордонну сторожу з польського боку.

Відносини на селах за Збр. змінилися тепер цілковито. А відносини ці для селян просто нестерпні. Перед роком село ділилося на незаможників і кулаків. Кулаки (себто заможніші селяни) діставали від сільради дозвіл обробляти свою землю, а зі збору часть забирала сільрада, а друга часть лишалася селянинові. Тепер селянам відобрано землю цілком та забрано від них також увесь інвентар. Забрано все: кури, гуси, навіть голуби і приміщено це все у спільній стайні. Саме тепер засувають усякі межі на полях чи городах.

Селянам не можна по своїх хатах навіть варити їсти. На це є збудована в селі спільна кухня. Що дня в 6-ій год. рано завідуючий кухнею скликує людей трубкою на снідання, в 1-ій год. на обід, а в 6-ій год. на вечеру. Всі сходяться з „котьолками" (казанцями) і забирають страву.

Сільрада заборонила селянам і будуватися. Робляться заходи для збудування одного спільного для всіх селян дому, до якого вони мусілиб перенестися. Селянські забудування мають бути тоді розібрані, а на місце, де є село, мають засадити сад.

Неділю скасовано. Свята також. Днем відпочинку призначено пятницю, але і в цьому дні всі мусять працювати до год. 11-тої передполуднем, а щойно потім до вечора можуть відпочивати. В цей день вечором приїздить з Камянця двох членів з клюбу безбожників. Вони збирають усіх дітей до церкви або школи і там висмівають перед ними Бога, святих, церкву, духовенство. Старше селянство є тим страшно згіршене, а дітвора бере собі це за забаву. Про церкву говорити, а тимбільше її обороняти не вільно. Хто робив би інакше, йде на розстріл. Приклад: у селі Шестівці (напроти Ґермаківки) був батюшка (священик). Сільрада наказала церкву замкнути, після чого священик відправляв Богослуження по селянських хатах. Його вивезли. Дня 13-го березня ц. р. зголосився до старшого братчика представник сільради по ключ до церкви. Він відмовив видати ключ. Збіглось кільканацять селян і прогнали представника сільради. Тогож дня явився в селі відділ чекістів, вивів усіх „бунтарів" на поле і розстріляв. У селі Чорнокоженці, що також недалеко Ґермаківки, з костела і каплиці зроблено маґазин збіжа. Хто хоче святкувати неділю, мусить мати на це дозвіл з Камянця.

По селах творяться цілі ґрупи обдертих і голодних дітей. Ті діти гурмою йдуть з села до села і жебрають хліба. Перед двома тижнями явився такий відділ обдертих дітей над самим Збручем біля села Залісся на цьому боці. Діти кричали до наших селян: Дайте хліба! Деякі наші селяни перекидали їм хліб через Збруч. Наспіли пограничники і дітей прогнали.

Вістки про те, що більшовики вивозять усіх неприхильних собі селян знад Збруча в глибину краю, потверджуються. Крім того здорових чоловіків від 18 до 40 літ покликано до війська.

Наші селяни знають про те, що діється за Збручем. Бачучи те, що там робиться, дивляться в той бік зі страхом. Просто відхрещуються на згадку про більшовицьке царство і своїх дітей страшать більшовиками.

Вибори в Німеччині?

Німецька преса пише, що 26. ц. м. закінчаться наради комісій німецького парляменту, а 1. квітня будуть всі справи податків та мит полагоджені. Останнє засідання кабінету міністрів було присвячене справі монополів. У політичних колах панує переконання, що парлямент у місяці квітні буде розпущений і Німеччина матиме нові вибори

Зміна уряду в Анґлії?

У Льондоні кружляють чутки, що Льойд Джордж переговорює з урядом. Члени лівого крила Лейбур Парті сказали, що метою тих переговорів є створити помірковану коаліцію. До неї ввійшли би представники Лейбур Парті та лібераали, щоби злучитися для оборони вільної торгівлі. Уряд міг би тоді зліквідувати трудноші, яких джерелом є поступовання лівиці.

Нова „контрреволюційна" орґанізація на Рад. Україні.

ПАТ. подає за ТАСС-ом, що на Україні викрито нову контрреволюційну орґанізацію, яка провадила протибільшовицьку діяльність головно в ділянці сільсько-господарських справ. На чолі орґанізації стояли вищі функціонарі комісаріяту народнього господарства, які потайки піддержували „кулаків", іґнорували всі накази уряду про колективізацію та спрямовували економічне життя України на шлях капіталізму.

Через цю орґанізацію вся робота комуністів на селі не мала успіху.

Льондонська конференція зірвана?

Англійська преса подає, що Тардіє не вертає до Льондону, бо вважає, що льондонська конференція мусить у всякому разі скінчитись невдачею. Такої самої думки і Бріян, який вважає, що конференція фактично вже зірвана, а головною причиною цього факту є безкомпромісове становище Італії в справі парітету Франції та Італії та непорозуміння між Америкою і Японією. Мекдональд переконаний, що причиною всіх невдач на конференції є Франція, бо „з Францією так тяжко порозумітися, як із жінкою, яка сама ніколи не знає, чого хоче".

Сновден у розмові з Мекдональдом сказав: „Ще одна така конференція як у Льондоні, і ми матимемо нову світову війну".

о. ЛЕОНТІЙ КУНИЦЬКИЙ.

З побуту в Вильні.

Українська Студентська Громада. — Її життя. — Шевченківський концерт.

Дня 8. III. ц. р. влаштувала Українська Студ. Громада, що обєднує укр. студентів вищих шкіл у Вильні, концерт у честь Тараса Шевченка. На це торжество запрошено й Українську Парляментарну Репрезентацію, в якої імени поїхав туди я. Вже у Варшаві запросив мене посол і член Білоруського Клюбу п. Степович до себе на мешкання. На двірці у Вильні пізнав я президію Укр. Студ. Громади в особах п. гол. Сагайка та його заступника Вацика, які вийшли на стрічу представникові Укр. Парл. Репрезентації.

Розгостившися у хаті п. Степовича, стрінуло мене дві несподіванки. Першою несподіванкою було те, що студентство оставило вступне слово на концерті котромусь із членів Парляментарної Репрезентації, а що приїхав тільки я, так на мене впав цей обовязок, що студенти, аранжери концерту вже й видрукували були в програмі. Другою несподіванкою була сама програма.

Кубань у трильоґії українських пісень — Давидовського на мішаний хор, виступ знаного на всіх українських землях бандуриста, К. Мисевича, деклямація — М. Мазуриця, сольоспіви п. А. Скорук, дуети — п-ні А. Скорук і п. Е. Довгайко, а навінець національні танці, виведені українськими студентами й студентками високих шкіл. Словом, програма на 4 години. Я трохи стривожився за удачність концерту, бо деж чужинці видержать стільки годин, та й чи взагалі прийдуть у достаточному числі? На мою превелику радість, я помилився.

Слітним, непривітним вечором іду на університет, в якого авлі має відбутися цей концерт й думаю, чи схочеться чужинцям у таку погоду вибиратись на цей довгий концерт. І знова моя тривога не оправдується. Прегарна, велика саля заповнюється не тільки білоруською й литовською академічною молоддю, але й найповажнішими представниками білоруського, литовського польського й російського громадянства Вильна. На концерті вся українська еміґрація, з винятком проф. Панейка, який, як мене інофрмували, ходить на всякі імпрези й забави польські й жидівські, абсентується тільки на українських вечорах, що, очевидно, прикро вражає і нераз стидає українське студентство і взагалі всіх українців. Бо дивуються такій поведінці професора навіть чужинці. В год. 8¼, при повній салі почався концерт моєю промовою та відспіванням заповіту.

Як нефаховий музик, не беруся подавати оцінки концерту. Підкреслю лише дуже велику солідність у підготованні й виведенні усіх точок концерту так, що публика була би сиділа не до 12-ої у ночі, але й ще довше, якщо виконавці концерту не булиб сказали, що й найкращим річам, як усьому в світі, мусить бути край. Успіх хорів треба завдячувати праці диріґента Т. Матвійчина, укр. еміґранта, тепер студента Муз. Консерв. у Вильні.

Викликуванням солістів, хорів, бандуриста й танцюристів прямо не було кінця. Вже добре по 12-ій г. розійшлися гості — а ми станули ще до спільної фотоґрафії. Велике признання стрінуло цей гурток молоді, велике й заслужене.

На концерті було богато найповажніших представників інших націй, з якими мене запізнав п. голова Укр. Студ. Громади, а передовсім з проф ун. Опачинським, опікуном Укр. Студ. Громади. П. Опачинський поляк родом з України, є великим симпатиком українських змагань, чого дає докази у щирій опіці і піддержці праці Укр. Студ. Громади.

А сама Громада? Невідрадні шкільні відносини на галицькій землі завели гурток студентів високих шкіл до 40 числом на виленський університет. Ця громадка дуже щасливо дібралася. Молодь обєднана, солідарна, національна, не має партійних ріжниць. Вона поставила собі за завдання зєднати біля національного прапору всіх студентів українців. Розумний і тактовний провід Громади не лиш досягнув цієї мети й обєднав дійсно усіх студентів українців, але своїми солідарними, тактовними й поважними виступами став приміром для литовців і білорусів, а у поляків викликує подив. Такі похвали й признання чув я у Вильні від представників інших націй, що мене дуже радувало.

Білоруське старше громадянство дало нашій Громаді даром домівку, що треба тим більше піднести, бо власне цей дар причинився у великій мірі до розвою праці в Громаді. Та всеж студентство бється з матеріяльними труднощами. Співжиття Укр. Студ. Громади з білорусами й литовцями є добре та гарне, чого доказом є спільно уряджувані імпрези, як концерт-баль, чи українсько-білорусько-литовський чайний вечір.

В Громаді виголошується реферати, що мають на цілі познайомлення інших націй з нашою історією і з нашими сучасними змаганнями, як от: „Мотовилівка — Маратон Укр. Січових Стрільців", виголошений б. полковником Січових Стрільців Ященком. Коло Студ. Громади почала гуртуватися й українська еміґрація, що зацікавилася так поважними виступами студентства на виленському ґрунті.

В неділю дня 9-го III. в год. 10-ій я відправив для Студ Громади тиху Службу Божу в білоруському костелі св. Миколая. Підчас Служби

✝ Омелян Попович

б. краєвий інспектор буковинських шкіл, б. член Краєвого Виділу в Чернівцях, б. президента Національної Ради Українського Уряду на Буковині, б. візитатор шкіл Т-ва „Рідна Школа", організатор і провідник буковинського шкільництва, член і провідник численних українських товариств та організацій, б. редактор українських політичних, освітніх, дитячих і фахово-шкільних часописів і журналів, автор численних книжок і т. д., помер 21. ц. м. в Заліщиках.

Останні дні свого трудячого життя провів Покійний в домі адвоката д-ра Стефановича в Заліщиках, де й відбудуться похорони в понеділок 24. березня ц. р.

Огляд його діяльности помістимо в одному з чергових чисел нашого часопису. В. Й. П.!

Процес у Харкові й українська соціял-демократія.

(Лист до Редакції.)

Шановний Пане Редакторе!

Просимо Вас не відмовити вмістити на сторінках Вашого часопису таку нашу заяву:

В більшовицькій пресі на Україні та в Росії за лютий і березень 1930 р. подано інформацію, нібито ми, підписані члени Центр. Комітету Української Соц.-Дем. Роб. Партії, брали участь за кордоном в ріжних підготовних нарадах для утворення т. зв. „Спілки Визволення України", а потім буцімбито були й членами цеї „Спілки", що, мовляв, мала на меті повалити більшовицьку владу за допомогою чужоземних держав. Ці відомости наведені між іншим в „Комуністі" ч. 55., як витяг з одного місця в акті обвинувачення, яке нібито складено на підставі зізнання акад. С. Єфремова. Ці відомости також весь час фігурують на самому теперішньому процесі в Харкові.

В інтересі правди ми в імени ЦК. УСДРП. і в повній свідомости за кожне своє слово рішучо заявляємо:

1) Зазначені інформації про нас, вміщені в більшовицькій пресі, що служать в харківському процесі за матеріял для суду над українськими громадянами — С. Єфремовим, В. Чехівським, Гермайзе та багатьма іншими, є **цілком неправдивими,** вигаданими, очевидно спеціяльно сфабрикованими для оправдання терору та морального і фізичного нищення політичних і культурних сил українського народу.

2) Ніколи українська соц.-демократія ні ми персонально **ніякої** участи не брали ні в підготовних нарадах для створення цих організацій і не були також **членами** цих організацій, як „Спілки Визволення України", „Братства Української Державности" і т. ін., що фігурують в акті обвинувачення і на суді в Харкові.

3) Протягом всього свого перебування за кордоном чи то як представники партії чи як приватні особи ми **ніколи** ні посередньо ні безпосередньо не мали **ніяких** звязків з тими українськими громадянами, які сьогодня примушені сидіти на лаві обвинувачених перед призначеним окупаційною владою судом у Харкові.

Даремно московська комуністична диктатура, поряд з численними розстрілами українських громадян **без суду,** намагається ще шляхом штучно підготованих **монстр-процесів,** умисною неправдою, цілком фальшивим, свідомо провокаційним освітленням діяльности українських соціялістичних і демократичних партій та поодиноких визначних громадян, їх дискредитацією приглушити протестуючу революційну енергію та активність українських мас, зробити українських робітників і селян безвольними рабами деспотично-терористичного режіму московського центра, посіяти в них дух деморалізації, дух розчарування і зневіри у свої власні українські сили.

Шляхи і способи, якими провадить свою політичну боротьбу українська соц.-демократія для відновлення незалежної демократичної України, цеї єдиної підстави для дійсного національного й соціяльного визволення українських трудящих мас, — **зовсім не ті,** що у своїх власних інтересах хотілиб нам накинути агенти ДПУ, а тому й ця їх остання провокаційна клевета на нас — це замах з негодящими засобами, що неминуче обернеться проти самих фальсифікаторів. Основною засадою національно-визвольної боротьби української соціял-демократії протягом цеї революції було і є: **утворення незалежної демократичної України шляхом орієнтації на власні сили, руками і зусиллями самого українського народу.**

Лише політична свідомість, тільки власна організація українського робітництва й селянства, без інтервенції і чужих військових сил, може стати реальною основою для створення незалежної народоправної України, для здобуття свободи політичної й національної.

Ми наперед знаємо, що цей наш голос правди російська окупаційна влада постарається заховати від широких мас робітництва й селянства на Україні, але тим дужче ми плямуємо оту ганебність та безчесність засобів, якими ця влада старається й надалі за всяку ціну продовжити своє криваво-деспотичне панування над поневоленим українським народом.

Увесь теперішній судовий процес у Харкові, як це видно з акту обвинувачення та з самого ходу розправи — це майже суцільна більшовицька **провокація** за допомогою шпіонів ДПУ, методами колишніх агентів-провокаторів із царської охрани, провокація за допомогою підроблених, фальшивих листів, переписки і т. д., провокація з метою дискредитації та знищення українських протибільшовицьких політичних сил, з метою відвернути увагу українських робітників і селян від нечуваного гніту та насильства, з метою дальшого удержання своеї терористичної, деспотичної влади над пригнобленими українськими масами.

Але — брехнею ввесь світ пройдеш, та назад не вернешся. І ми певні, що власне ця доля неминучого ганебного банкротства жде й більшовицьку диктатуру, що створила цей провокаційний процес у Харкові, як один із засобів для боротьби проти **свобідного** розвитку українського народу.

За Центральний Комітет Української Соціял-Демократичної Робітничої Партії:

І. Мазепа, П. Феденко.

Прага, 20. березня 1930.

Божої співав прегарно білоруський хор церковні пісні, а я виголосив проповідь по українськи.

В год. 1-ій в пол. у Соборі св. Духа відправив панахиду за Т. Шевченка правосл. архимандрит Морозов в асисті духовенства та виголосив по українськи прегарну проповідь, яка викликала велике враження у присутніх.

В полудне влаштували білоруські посли, з головою Білоруського Клюбу п. Єремічом на чолі, спільний обід, на який запрошено мене і трьох представників Укр. Студентської Громади. З білорусів були їх найчільніші представники, сенатор Богданович, посли Степович і Карузо з головою Клюбу п. Єремічем, діячі о. Станкевич й о. Годлевський, п. Павлик, ред. „Белорускої Криніци", д-р Грабінський, член Ц. К. В. Х. О. інж. Дубятковський і представник білоруського студентства Петнокевич.

Сердешна, братня гутірка завелася за спільним столом, вираз спільної праці будного дня обох заприязнених народів. Як у Парляментарному Клюбі білоруські посли творять з укр. послами один клюб, так обєдналося щиро й студентство обох націй.

Бо й як-жеж не лучитися нам? У свойому тості підніс голова Білоруського Клюбу ось яку думку: Ми білоруські діячі мусіли від молоденької молодости прямо боротися за три річи, за матеріяльне удержання себе працею у школі, за науку і за культивування та зберігання наших національних ідеалів. Біографія величезного проценту наших трудовиків виповнена тим, що в житті ці три завдання від хлопячого віку на собі несуть й його досягають. На спільному шляху труду, борні а дай Боже й успіхів стрінулися два братні народи, щиро й сердечно.

З такими прегарними враженнями кидав я Вильно, прощаний студентством обох націй і старшими білоруськими громадянами.

Кріза австрійського кабінету.

„Берлінер Тагеблятт" подає, що між міністрами правого табору і міністрами лівиці прийшло до такого конфлікту, що кабінет стоїть напередодні димісії. Про компроміс нема мови. Християнські соціялісти намагаються недопустити до упадку теперішнього уряду з огляду на ситуацію в краю. Роботу уряду утруднюють напружені відносини між канцлером і віцеканцлером.

Нова домашня війна в Китаю.

З Льондону пишуть, що в північнім Китаю збунтувалось військо, яке проголосило Чан-Кай-Шека поза законом. Урядовці, вірні нанкінському урядові, втікають на південь. Мукденський уряд проголосив невтральність.

З Наукового Тов. ім. Шевченка.

Заява Виділу Т-ва

Виділ Наукового Т-ва ім. Шевченка просить нас опублікувати слідуючу заяву:

Виділ Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові на засіданні 21. березня 1930 р. ствердив, що 20. березня в полудне в канцелярії Товариства напало двох незнаних людей на Голову Товариства проф. К. Студинського і зневажило його чинно за те, що він як Голова Н. Т. ім. Ш. відмовився підписати без відома Виділу та президії Товариства готове, предложене ними письмо.

Виступаючи з цілою рішучістю проти вчинків такого роду, Виділ осуджує одноголосно згаданий крайно некультурний, небувалий напад на Голову наукової установи.

ЗА ВИДІЛ:

Д-р В. Левицький, заст. голови. **Р. Цегельський,** секретар.

Ситуація в Москві.

З Москви подають, що радикальніші елементи комуністичної партії невдоволені новим курсом політики Сталіна супроти „кулаків" і вважають її відворотом від принципів марксизму. Ці опозиційні елементи домагаються, щоби Сталін уступив. Перед державними будинками в Москві змінено сторожі, а Кремль виглядає, як воєнний табор. Поміркованi комуністи докладають всіх зусиль, щоби здержати виступи опозиції проти Сталіна.

Грецький президент іде до Відня.

Президент грецької республики Заіміс виїзджає до Відня, де зложить візиту австрійському канцлерові та міністрові закорд. справ. Його подорож матиме не тільки політичні цілі, але й особисто приватні, бо Заіміс жонатий із б. віденською сестрою жалібницею, яка піклувалась ним підчас недуги, а відтак він оженився з нею, і тепер приїде відвідати родину своєї жінки.

З судової салі.

Майор Рильський перед перемиським судом.

Пятнадцятого дня розправи, 21. березня, св. Марія Лещинська зізнала, що Рильська говорила їй, що її чоловік здібний вбити ближнього. Завіщання було одно, яке Рильська здепонувала в свого брата Лекчинського. Рильська хотіла виарендувати Пітричі Хожонові, щоби мати гроші на постійне життя у Львові. Св. Шведова, жінка судді, приятелювала з Рильською ще в дівоцьких часах. Рильська оповідала їй, що коли була ще за Ясінським, він хотів її отруїти. Скільки разів Ясінська приходила до свідка, була дуже вигододжена. Тому, що Ясінська дуже боялася, Поплавський подарив їй взяти собі за наймичку Заранську. Ясінська взяла Заранську та виробила їй дозвіл на зброю. Відтоді вже так не боялася. Зарнська була „гоп-Марина". Після розводу з Ясінським, Ясінська заходила до свідка та говорила, що почувається нещасливою. Свідок мала враження, що вона хоче вернути до Ясінського, тому робила навіть такі заходи. Коли Ясінська довідалася про те, заборонила свідкові, щоби Ясінський не думав, що робить це з її намови. Щодо завіщань, то Заранська оповідала свідкові, що було два.

Перше завіщання Р. носила все при собі, друге було сховане десь у гробниці. Головним спадкоємцем мав бути Джевецький. Свідок не вірить, щоби така релігійна людина як Рильська допустилася самовбивства. Про самовбивство не говорила ніколи, коли жила з Ясінським, ані коли мала з ним розводитися. Дочка Поплавського, Софія, 20-літня студентка львівського університету каже, що чула, як Ростоцький розмовляв із її батьком, що Рильський не хоче заплатити йому належних грошей та сказав: „Я цю брутальну людину замкну в кримінал". Батько відповів на те, що Ростоцький за мало має доказів на те, що Рильський вбив жінку. На те Ростоцький сказав: „Знаю, що він убив, я чув два стріли та бачив, як він вертав із парку". Свідок на вакаціях у Пітричах стріляла з Рильською з фльоберту, але ніколи з револьвера. Св. Лев Рильський (уроджений в Баку, живе у Варшаві) не є свояком обвинуваченого, лише його іменинником. З обвинуваченим зазнакомився в 1925 р. у легіонах. У 1916. свідок поміг обвинуваченому остати в Варшаві. Від коли оженився, не сходився з обвинуваченим. Щойно в 1926 р. був двічі в Пітричах, потім аж у 1928 році. Свідок зізнає, що Рильська хотіла чоловікові записати половину маєтку, та майор спротивився тому. Раз свідок сказав жартом: „Коли ваше подружа буде нещасливе, то тойсам пастор, що вінчав вас у Вильні, дасть вам розвід". На це Рильська відповіла: „Колиб подружа було не-

щасливе, впакую собі кулю". Свідок уважав це за жарт і не запримітив нічого підозрілого в поведенні Рильської. Обвинуваченого не було годі, коли небіжка говорила про кулю. Обвинувачений мав ріжні старопарубоцькі навички. Відки обвинувачений довідався, що Рильська говорила про кулю, свідок не вміє пояснити. Св. Еберзон, 52-літній адвокат зі Львова, мойсеєвого віроісповідання, зазнакомився з Рильським тому 20 літ. Та щойно в 1923 р. стрінувся знову з Рильським, коли той прийшов із жінкою до нього в справі оренди маєтку. Після переговорів свідкові вдалося маєток відібрати, одначе Рильські не мали грошей на ведення господарства. Тоді свідок завважав перші хмари в житті Рильських. Рильський оповідав свідкові, що жінка його істеричка, а він для неї за холодний любовно. Заранська робила ріжні інтриги й свідкові вдалося усунути її. Коли раз Рильська сказала свідкові, щоб виставив їй рахунок за адвокатські чинности, а свідок відтовів, що ще час, Рильська відповіла: „Хто зна". Після трагедії в Пітричах приїхав до свідка Ростоцький та сказав, що Рильська застрілилася. Подробиць не вмів подати. На запит свідка, що буде з маєтком, Ростоцький відповів, що не знає, та шкода булоб, колиб майор не дістав маєтку. Коли свідок приїхав до Пітрич, спитав Рильського холодно: „Ти?..." Рильський відповів: „Ні". Чайковська говорила свідкові, що Рильська вже кілька днів готовилася на смерть, усе порядкувала. На запит голови трибуналу свідок каже, що в Пітричах не палив ніяких паперів. Про Ясінського говорила небіжка свідкові, що мав любовницю, тому розійшлася з ним. Свідок не шукав із Рильським завіщання. На запит вотанта, що значило слово: „Ти", що ним привитав Рильського, свідок каже, що як адвокат хотів бути певен, який є дійсний стан, головнож тому, що Рильський нічого перед свідком не таїв. Щодо непорозумінь, то небіжка ніколи не жалілася перед свідком. Це говорила свідкові Заранська. Рильський скаржився свідкові, що жінка раз розсердилася та пустилася за ним із орчиком. На запит прокуратора, чи Ростоцький не сказав свідкові, чого має їхати до Пітрич після смерти Рильської, свідок відповідає, що Ростоцький нічого не говорив, одначе свідок уважав це своїм обовязком. Свідок вірить, що Рильський не міг би допуститися вбивства. На запит прокуратора, чомуж завдав Рильському таке дивне питання, відповідає, що як адвокат уважав своїм обовязком ствердити обективний стан річей. Прок.: І слово „ні" вистарчило вам? Св.: Так. Прок.: Чи можна було вважати цю відповідь ствердженням обективного стану річей? Св.: Оставляю це для оцінки п. прокуратора. Прок.: Це мені зовсім вистарчає. А де арештували Рильського? Св.: У моїй хаті. Д-р Пайпер: Чому замість зложити спочування Рильському, привитали ви його словоом: „Ти...?" Св. Бо вважаю складання спочування пустою формою.

На цьому перервано в пятницю розправу.

У суботу покінчилося переслухування свідків, обнятих актом обвинувачення. Зізнаватимуть ще свідки, покликані підчас розправи, головнож парубки Удала та Бжезіцький, з яких один бачив Рильського в яблуні, а другий з крівлі шопи. Переслухають теж як свідка професора агрономії, щоби ствердив, як високе може бути манджурське просо з роду ґаолян. До Пітрич поїде сл. суддя Мецґер, щоби на місці переслухати людей в справі проса. Прокуратор відчитав листа в прокураторії в Золочеві, в якому сказано, що якась Ключинська ствердить, що Рильський говорив: „Дайте мені ще одну, а зроблю з нею тесаме, що з тамтою, бо потребую грошей". Трибунал зголився покликати Ключинську на свідка. У суботу зізнавав теж д-р Шатнер, покликаний для ствердження умового стану Заранської. Його зрезення не вияснило положення. Він сказав, що Заранська хора на т. зв. префеніліс (передчасне оглупіння), яке можна вилічити. Прокуратор сказав, що не думає покликати Заранської, бо вона не знає нічого про вбивство.

Процес „Спілки Визволення України" у Харкові.

Розправа дня 22. березня. — Зізнання проф. Дурдуківського.

В суботу чули ми в радіо зізнання обвинуваченого Дурдуківського, видатного педаґоґа і директора київської трудової школи середнього типу ім. Шевченка. З його зізнань не довідуємося нічого нового ні про Спілку ні про її діяльність. Та всеж у відповідях Дурдуківського на запити було кілька таких моментів, які варто занотувати. Дурдуківському ставив питання спершу голова суду, потім представник прокуратури Михайлик, а при кінці громадський обвинувач Любченко.

Члени „Спілки Визволення України" рахувалися із можливістю чужої окупації України як переходовим явищем. Вони були пересвідчені, що з всякою чужою окупацією можна буде розправитись легше і скорше ніж з більшовиками. „СВУ" мала за завдання вести закордонну і внутрішню роботу. Обі мали підготовчий характер. Внутрішня робота полягала на тім, щоби, використовуючи всякі внутрішні труднощі, доводити до конфліктів населення з рад. владою. „СВУ" мала також за завдання вести працю в червоній армії у тому напрямі, щоби вона не боролась на випадок зовнішнього чи внутрішнього конфлікту з рад. владою.

Роля автокефальної церкви у виконуванні програми „СВУ", на думку Дурдук., в акті обвинувачення сильно переборщена. Далі протестує обвинувачений проти твердження акту обвинувачення та зізнань Товкача, немовто він був намічений на становище міністра освіти. Це не відповідає дійсности.

Д-р Черняхівський їздив за кордон, а вернувши здав звіт з поїздки. Черњах. бачився в Німеччині з Дорошенком, Прокоповичем і ще деким. Від них довідався, що европейські держави ставляться прихильно до незалежности України. Що до наслідника Петлюри Андр. Лівицького, то погляди еміґрантських діячів на нього були не згідні.

На президії „СВУ" обговорювано по звіті д-ра Черняхівського між іншим і дуже знаменне внесення Старицької-Черняхівської, а саме: *щоби взагалі довести до ліквідації Уирівського центру за кордоном і замінити його іншим центром. Цим новим центром мала стати екзекутива „СВУ"*.

Програма „СВУ" була націоналістична і виключала всякий інтернаціоналізм. Діячі „СВУ" висували відому земельну програму (викуп землі) тому, бо твердо вірили, що український селянин хоче мати власну землю. Орієнтувалися на заможних селян. Україну вважали перш за все аґрарним краєм. Тут Любченко висловив таку злосливу замітку: „Словом ви за вола і проти машини". З черги відповідав Дурдуківський на запити Любченка про школу та працю в ній. Педаґоґічні діячі, що стояли на платформі „СВУ", давали молоді національне виховання та старались паралізувати впливи інтернаціонального світогляду на неї. В год. 9. вечером розправу перервано до слідуючого дня.

Розправа 23. березня. — Зізнання Гребенецького.

В неділю скінчились зізнання Дурдуківського, якого питала оборона. Потім зізнавав Гребенецький, член шкільного гуртка „СВУ". З його зізнань можна було довідатись, що школа не була ні під впливом радвлади ні під впливом „СВУ" а під впливом життя. Завданням шкільної ґрупи „СВУ" було зберігання молоді від інтернаціоналістичного впливу радвлади, який то вплив був ідентичний з денаціоналізацією молоді. Серед молоді були такі, що вступали до „СУМ-у", але були й такі, що вступали до комсомолу. Обор. Ковалевська питає Гребенецького про шкільні справи. При тій нагоді запитує акад. Єфремова про шкільну політику „СВУ". Єфремов каже, що радянська школа „СВУ" не задоволяла, бо молодь виходила з неї малоосвіченою.

Засідання сойму.

Засідання сойму відбудеться в четвер. Посли ББ. ухвалили, що не допустять до засідання сойму перед утворенням нового уряду. Кружляли навіть чутки, що ББ. ужие бомб, що витискають сльози, щоби внеможливити засідання сойму.

З ост. вістей виходить, нібито ББ. вже не думає перепиняти нарадам сойму підчас кризи уряду.

Виборчі протести.

У понеділок Найвищий Суд розглядатиме виб. протести проти виборів до сойму у виб. окрузі ч. 58. (Кремянець, Дубно, Остріг). З тієї округи три мандати здобув ББ, один український радикал, один сельроб.

Спортові висліди з неділі.

Товариські змагання.

Львів. Поґонь—Україна 5:1 (4:0).
Львів. ПоґоньII.—Україна II. 0:0.

До змагань цих виступила перша дружина в сильно ослабленому складі, без Лисика, Маґоцького, Рака і Петрова (що зійшов з гриша по 20 мінутах). Всеж таки перших 30 хвилин Україна держалася добре, а заломилася в останніх 15 мінутах першої половини, коли дозволила собі стрілити аж 4 ворота. В другій половині стрілив одинокого ґоля для України Кобаяр (з пробою), після чого Поґонь ще одним стрілом завершила вислід. Найліпшим в Україні Борсук і Скрегота, найслабший атак. Видців до 2000. Суддя п. Ґуліч.

Львів. Гасмонея—Чорні 2:1 (0:0).
Львів. Сокіл II.—Світезь 3:0 (3:0).

Лігові змагання.

Варшава. ЛТСҐ—Польонія 2:2 (2:0).
Краків. Варшавянка:Гарбарня 3:1 (3:1).
Познань. Варта—Рух 8:0 (2:0).

Протижидівські демонстрації.

У неділю веч. польські академики-корпоранти напастували на вул. Академічній та Леґіонів жид. прохожих, кількох потурбували. По вулицях здирали афіші комітету „Тижня Дому Здоровля Жид. Академика" (тиждень цей є під протекторатом воєводи Голуховського, директора департаменту здоровля мін-ства вн. справ і з ректорів вищих шкіл у Львові). В Жид. Акад. Домі при вул. Тереси вибили кілька шиб. Прийшла поліція, а коли одному поліціянтові впав кріс на землю та вистрілив, демонстранти повтікали.

НОВИНКИ

— **З 1-шим квітня ц. р. здержуємо висилку часопису тим усім П. Т. Передплатникам, що до цього речинця не вирівнають залеглостей за передплату.**

— **„Золота Книга" українського громадянства.** З нагоди Загальних Зборів Т-ва „Сокіл-Батько" у Львові, визначених на день 6. квітня 1930 р. (від 9. год. в домівці „С.-Б.", вул. Руська ч. 20), на яких треба буде вирішити, якби найскорше покінчити викупно Українського Городу у Львові, пригадує Головний Збірковий Комітет для викупна того Городу цілому громадянству, а передовсім тим, що вже за час обновленої від 1927 року збірки на ту ціль зложили свої хочби й поменші датки, або хочуть ще перед Загальними Зборами записати себе з обіцяною чи то дійсно вплаченою жертвою, що від 25. березня 1930 р. між год. 11—1. вполудне й від 5—6 год. вечором буде в домівці „С.-Б." виставлена до перегляду й запису: сокільська „Золота Книга". Головний Збірковий Комітет просить отсим не лише членів „С.-Б.", а й усіх прихильних цьому ділу, щоби записали себе найпізніше перед самими Заг. Зборами в „Золотій Книзі" на память для грядущих поколінь. Зазначуємо, що ще в 1930 році необхідно нам зібрати 10.000 ам. долярів на заплату цілої ціни купна тим власникам землі, які хочуть нам продати свої паї. — **За Головний Збірковий Комітет при Старшині „Сокола-Батька": Стахій Стеблецький**, голова.

— **Україніка.** Білгородський щоденник „Правда" ч. 74. з дня 18. березня 1930 р. приніс довшу статтю „Тарас Шевченко". В статті цитовані вімки з поезій Шевченка в сербському перекладі та поданий портрет поета. Під статтею підписаний М-ир.

— **З Українського технічного Товариства.** Повідомляється, що відчит інж. Лучишина Івана на тему „Фахове шкільництво Рідної Школи" відбудеться в середу 26. III. в год. 18. в домівці Т-ва, Ринок 10/II.

— **Російський хор у храмі св. Петра у Римі.** Папа відправив дня 19. березня в храмі св. Петра богослуження за християн переслідуваних у СРСР. В богослуженні взяв участь хор російської духовної семинарії в Римі та багато російських еміґрантів. На присутніх велике враження зробив той факт, що в храмі св. Петра перший раз загомоніли російські церковні пісні, виконані хором, та молитви еміґрантів за своїх братів, переслідуваних більшовиками.

— **Нова комета.** Професор краківської астрономічної обсерваторії Вільк відкрив нову комету семої величини близько зірки Гамма Барана в системі Риб. Про відкриття повідомлено всі астрономічні обсерваторії в Европі.

— **Де Кутепов?** Французька преса пише, що паризька поліція має деякі докази, що Кутепов вивезений більшовиками до Берліна. Один урядовець радянського консуляту має відомости, що Кутепова не вивезли більшовики, але що цей генерал покинув жінку і з одною танцюристкою виїхав до Німеччини, де живе під фальшивим прізвищем. Деякі російські еміґранти запевнюють, що бачили Кутепова в товаристві молодої дівчини у Берліні.

— **Жертви лявіни.** Двох віденських туристів Антін Гербст і Вільгельм Йоґль вибрались на гори біля мертвих шпилів у Альпах. Там заскочила їх лявіна і вони обидва згинули.

— **Спростування.** Від д-ра Степана Бриковича дістаємо таке спростування: Прошу ласкаво помістити в „Ділі" спростування неправдивих фактів обнятих новинкою „Наче для Зиза", поміщеною в „Ділі" з дня 13. III. ц. р. ч. 56. дотично моєї особи. Неправдою є, будьто би я разом з бурмістром д-ром В. Ленкевичом і д-ром І. Вайхсніхтом ходив складати бажання п. Казимирові Мошиньському, воєводі в Тернополі

успіхів в його державній праці у характері польського воєводи, як також неправдою є, будьто би це була політична маніфестація, — а правдою є, що я ходив як асесор до воєвідства в Тернополі з другими членами в ціли вистараняся видатнішої грошевої допомоги для безробітних міста Тернополя і при тій нагоді д-р Ленкевич зложив побажання п. К. Мошиньскому з нагоди його іменин у характері приватнім, а зовсім не говорив д-р Ленкевич ні д-р Вайсніхт, ні я про якісь успіхи в політичній і державній роботі воєводи і про те зовсім дописувач до „Діла" не може знати, яка була мова, бо в часі авдієнції нікого крім вище згаданих осіб, присутного не було і факт цей є прямо здуманий. Неправдою є будьто би я вступив у сліди в асесорстві пок. д-ра Чикалюка, або зайшов там, куди давно вже докотився д-р Северин Данилович, — а натомість правдою є, що коли я обняв становище першого асесора в маґістраті міста Тернополя, то на те, щоб обороняти інтереси українського населення міста Тернополя і стояти на такім становищі, якого вимагає честь кожного члена українського народу. Неправдою є будьто би я наглядно переконався про становище українського громадянства до мого дотеперішнього поступовання за сходинах в Тернополі дня 8. ц. м., бо жадної пригоди я не мав і ніхто не виступав проти моєї особи. — Дякую за поміщення повищого спростування і остаюся з високим поважанням Д-р Степан Брикович у Тернополі.

За відродження нації.

Прилюдна збірка на Українське Протиалькогольне Т-во „Відродження".

Львівське і станиславівське воєвідства дозволили Т-ву „Відродження" на 4-дневну прилюдну збірку в днях від 28. до 31. березня 1930 р. Головна Рада Т-ва „Відродження" робить також заходи, щоб і тернопільське воєвідство дозволило на переведення прилюдної збірки. До переведення згаданої збірки слід негайно утворити в кожнім повітовім місті Повітовий Збірковий Комітет на область даного повіту, а в кожній громаді і місточку місцевий збірковий комітет. У справі організації цих збіркових комітетів звертається Головна Рада з зазивом до своїх філій, а де таких нема, з проханням до філій Т-ва „Просвіта" і на їх руки висилає збіркові листи, повновласти та правильники для збірщиків.

Головна засада збірки: збирати гроші і натуралія (яйця, збіже і т. д.) в кожній громаді, хата від хати, не минаючи нікого. Також кожна кооператива, читальня, церковне братство і товариство (Сокіл, Луг) повинні від себе зложити якусь жертву. До кого не зможе зайти збірщик, той зволить переслати свою жертву просто до Т-ва „Відродження" до Львова.

Гроші зі збірки просимо пересилати на чекове конто 154.586, а зіставлення збірок разом з листами своїм Повітовим Збірковим Комітетам.

Український Епископат усіх трьох епархій, всі центральні культурно-освітні, економічні та гуманітарні товариства й установи, признаючи хосенну і необхідну працю Т-ва „Відродження" для збереження здоровля, сили, моралі і майна українського народу та його молодого покоління перед алькоголем і його руйнуючими наслідками, видали спільний поклик-маніфест до українського народу з зазивом масово вписуватися в члени, закладати філії і кружки „Відродження" та збірками і щедрими дарами його підпомагати. Сподіємося, що український загал у краю і за кордоном доложить усіх зусиль, аби ця перша протиалькогольна збірка дала найкращий вислід.

Віднова Просвітянського Театру.

Театр ім. Старицького в Стрию.

Просвітянський Театр, що на якийсь час припинив свою діяльність, віднрвився в Стрию при окремо заснованім театральнім товаристві ім. Старицького. Організаційні праці задержали на якийсь час діяльність самого театру. По їх викінченні виступив театр ім. Старицького в дні 6. березня з інавґураційною виставою. Добре склалося, що управа театру зазначила свої поважні наміри вибором на першу виставу не якоїсь легкої комедії або оперетки, а тяжкою побутовою драмою Ростворовського „Несподіванка"; одначе театр заповідає на будуче також легкий репертуар. Зацікавлені першим виступом свойого театру громадяни Стрия заповнили салю до краю. Самаж саля „Народнього Дому", відновлена заходами інсп. Соколовського, робить гарне враження, а нова електрична інсталяція уможливлює пристосування світляних ефектів на видні. Зміст драми ми подали вже при нагоді виступу трупи львівської театральної кооперативи у Львові. Понурий, місцями переймаючий грозою хід акції віддає театр ім. Старицького з повним артистичним успіхом, чим і викликав у глядачів пересвідчення, що так вишколений гурт може приняти у свій репертуар і найповажніші твори. Режисерові п. Коссакові Василеві належиться повне признання. Головні ролі креували: дир. Сорока Петро та пп.: Коссакова Ірина, проф. Солтис і Сеник. Гурти грали бездоганно. Епізодичні ролі виконано також дуже добре. Зазначити треба, що виставу, попереджену промовою голови Т-ва п. Будзиновського Альфреда, розпочато точно в означеній год., не вижидаючи, аж публика заповнить салю. Ця іннoвація, рідко коли практикована в наших театрах, заслуговує також на похвальну замітку. Новій станиці українського театрального мистецтва бажаємо якнайкращого розвою.

Зі спортового життя.

Біг навпростець УССК.

Український Студентський Спорт. Клюб орґанізує в неділю 30. березня біг навпростець, до якого можуть ставати змагуни всіх клюбів, зголошених в Українськім Спорт. Союзі та незорґанізовані. В рамах цього бігу відбудеться біг навпростець за мистецтво українського студента за мандрівну нагороду „Ватри". За цю нагороду можуть змагатися лише студенти високих шкіл, що належать до одного з українських студ. товариств і викажуться відповідними виказками. Лікарські оглядини змагунів відбудуться в год. 10. вранці, а старт в год. 10·30 вранці на площі Сокола-Батька. Зголошення з вписовим 50 сот. приймає тов. Колодій Володимир у днях 25., 26. і 27. ц. м. від год. 13—14. в домівці „Основи", вул. Супінського 21. Нагороду можна оглядати на виставі книгарні Наук. Т-ва ім. Шевченка, а правильник нагороди у тов. Колодія.

Виділ.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 22. березня ц. р.: за масло експортове солене пріма по 5·10 зол., за масло несолене бльокове 4·90 зол. за кільограм; за літру молока 0·34 зол.; за літру сметани 1·80 зол.; яйця копа 6·20 зол.

Тенденція цін знижкова.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10